

доцільність діяльності повинно забезпечувати видання та доведення до споживача не лише літератури, на котру існує активний попит, але й книг, потребу на які потрібно формувати, підтримувати й розвивати. За ціновими параметрами вся національна література повинна бути конкурентоспроможною щодо дешевої книги з близького зарубіжжя.

Однак до останнього часу певні кола політичної еліти, які репрезентують у своїх особах органи законодавчої і центральної виконавчої влади, намагалися всіляко завуалювати той величезний дисбаланс в оподаткуванні національної книги, який склався в 1995 році після вступу в дію Закону Росії „О государственной поддержке книгоиздания и прессы в Российской Федерации”. Тобто ті питання, які потрібно було вирішити щодо урегулювання оподаткування української книги в Україні на рівні оподаткування російської в Російській Федерації, владою замовчувалися майже шість років, що в результаті спричинило збитки загальною сумою, адекватною 1 млрд. 600 млн. гривень, без врахування політичних, соціальних і моральних втрат, заподіяних нашій державі.

У червні 2000 року Президент України підписав Указ, яким ініціював винесення для розгляду в парламенті проекту Закону України „Про зміни і доповнення до деяких податкових законів у частині, що стосується видавничої справи”. Цей проект передбачав звільнення суб'єктів видавничої справи від сплати мита за ввезення певного переліку матеріалів і друкарського обладнання, за патенти на право продажу книжкової продукції вітчизняного виробництва; податку на додану вартість на всі технологічні операції виготовлення книги; податку на прибуток.

Однак у процесі розгляду Комітетом з питань фінансів і банківської діяльності Верховної Ради даний проект був доопрацьований таким чином, що з нього зникла видозмінена стаття 5.1.2, яка передбачала звільнення від ПДВ технологічних операцій виготовлення книги, а з'явилася стаття 11.30, за котрою рекомендувалося позбавити від ПДВ імпортовані в Україну папір і матеріали для випуску книг, а також друкарське обладнання й запасні частини до нього. А поправки до Закону „Про податок на прибуток”, подані в президентському проекті чітко і лаконічно, членами Комітету були сформульовані так, що для їх тлумачення стало необхідним внесення ще декількох пояснювальних статей. У березні 2001 року в такому врізано-спотвореному варіанті даний закон було затверджено Верховною Радою. Але і цей недосконалий документ став ареною боротьби різних груп депутатів, що мають свій конкретний бізнес у книжковій галузі. Результатом цієї боротьби стало грубе порушення процедури проходження і затвердження прийнятого на сесії закону і, як наслідок, непідписання його головою парламенту.

Таким чином, лобістські дії й кошти представників видавничої галузі Росії поборолі патріотичні почуття певної частини народних депутатів і погасили їхнє бажання зробити видавничу справу в Україні конкурентоспроможною і прибутковою.

УДК 658.8

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Ю.Б. Бендерський

Розглядаються проблеми впровадження інновацій в Україні. Пропонуються заходи щодо створення економічних умов для впровадження інноваційної діяльності на вітчизняних підприємствах.

The problems of introduction in Ukraine are considered. The measures on creation of economic conditions for introduction of innovation activity at the domestic enterprises are offered.

Вихід економіки України з кризового стану неможливий без ефективного впровадження нових видів техніки і технологій. Тільки застосування інновацій забезпечить виробництво конкурентоспроможних товарів, що користуються попитом не тільки на внутрішньому, але й на зовнішньому ринку. Інновації сприяють реальному збільшенню внутрішнього валового продукту.

кту, що, у свою чергу, забезпечує економічну незалежність країни на світовому ринку розподілу праці.

Для підвищення конкурентоздатності вітчизняної продукції шляхом впровадження нових технологій необхідна активна державна політика, що передбачає зберігання, використання і реформування інноваційного потенціалу, створення техніки і технологій нового покоління.

Економічний розвиток держави тісно пов'язаний з науково-технічним потенціалом, який, у свою чергу, характеризується рівнем розвитку науки і техніки, включає наукові кадри, матеріально-технічну базу й організаційно-управлінську інфраструктуру науки, систему інформаційного обміну. Науково-технічна революція супроводжується й обумовлюється оновленням загальних уявлень про світ, суттєвими змінами суспільної свідомості й інженерно-технічного мислення, потребує зміни суспільних і виробничих відносин, ставить нові проблеми суспільного розвитку, створює світовий фон науково-технічного розвитку людства як єдиної цивілізації.

Під інноваціями розуміють використання результатів наукових досліджень і розробок по удосконаленню процесу виробничої діяльності, економічних, правових і соціальних відносин у галузі науки, культури, освіти та інших сферах діяльності суспільства. Це поняття поширюється на новий продукт або послугу, спосіб їх виробництва, новадії в організаційній, науково-технічній та інших сферах, на будь-яке удосконалення, що забезпечує економію витрат чи створює умови для такої економії. Інновації завжди орієнтовані на позитивний результат, і не можна вважати інновацією будь-яке нововведення, якщо воно неефективне. Найважливішою ознакою інновації в умовах ринкового господарювання виступає новизна її споживчої вартості. Вона, разом з технічною новизною, є результатом наукових знань і формується в процесі наукових робіт і досліджень. У залежності від предметного змісту розрізняють такі види інновацій:

технологічні, що являють собою нові засоби чи технології виробництва старих або нових продуктів;

управлінські, що полягають у нових засобах і методах роботи апарату управління;

продуктові, орієнтовані на виробництво і використання нових, поліпшених продуктів у сфері виробництва або споживання.

Будь-яка інновація з моменту виникнення і до моменту занепаду її можливостей ефективного використання проходить через такі фази, як: виникнення інновації; впровадження в експлуатацію; поширення; удосконалення; припинення виробництва.

На сучасному етапі виробництво в більшості країн уже не може обходитися без відповідної державної інноваційної політики, сформованої на національному рівні в результаті злиття адміністративних і економічних заходів, проведених у промисловості, й науково-технічної діяльності.

Сучасне державне управління інноваційною діяльністю ставить за мету формування продуктивності суспільної праці і валового національного продукту на тривалу перспективу. Різноманітні кризові ситуації (забруднення навколишнього середовища, енергетична криза) підштовхують державу до пошуку нових технічних рішень і реалізації їх за допомогою науково-технічних програм екологічного розвитку з урахуванням зовнішніх і внутрішніх умов. До основних напрямків, в яких виявляється ініціатива державних органів, варто віднести: планування; кредитно-фінансове регулювання і стимулювання; правовий порядок; організація виробничої діяльності; освіту; просвітництво; науково-технічну діяльність.

Важливим етапом інноваційної стратегії є формування системи та законодавче закріплення для підтримки інноваційних технологій і підприємництва в сфері науково-технічної діяльності таких фінансових стимулів:

використовуваних різноманітними установами й особами (виплати на впровадження нових розробок або винаходів, за посередництвом);

застосовуваних державою в науково-технічній, економічній та інших сферах діяльності для фінансового заохочення науково-технічних розробок, здійснення капіталовкладень у науку, нормативне регулювання, пільги реалізації нової продукції, контроль за якістю товарів і т.д., кредити, мита, податкові пільги;

створених на основі використання різного роду дотаційних фондів, призначених для розвитку інновацій.

Для більшості українських підприємств основним джерелом стимулювання нововведень є власні кошти підприємств та іноземні інвестиції – гранти, участь у міжнародних інвестиційних програмах з пріоритетних напрямків розвитку. У багатьох випадках позитивні рішення стосовно іноземних інвестицій сьогодні гальмуються недостатнім рівнем підготовки керівників підприємств і невмінням представити зарубіжним інвесторам бізнес-плани.

Система стимулів інноваційного процесу характеризується такими комплексно-правовими законодавчими нормами, як: охоронне промислове право приватної й інтелектуальної власності; захист навколишнього середовища; регулювання трудових, технічних і фінансової сфер, сфери охорони здоров'я; розробка стандартів; контроль якості; договірна дисципліна; судова практика.

В умовах економічної кризи значно зменшується асигнування наукових досліджень. Для виживання наука займається переважно прикладними дослідженнями. У фундаментальних дослідженнях підтримуються, в основному, лише ті напрямки, які можуть швидко дати конкретний результат. Серйозні ж наміри щодо інноваційного розвитку вимагають широкого спектра досліджень перспективних напрямів науки, що можуть у більш чи менш віддаленому майбутньому дати вирішальний поштовх до економічного зростання країни. Сучасна кризова ситуація в Україні (розрив виробничих зв'язків з республіками колишнього СНД, спад виробництва, ріст інфляції) призвела до того, що підприємства не можуть фінансувати перспективні технології. Проте навіть незначна затримка в розвитку науки обертається відставанням науково-технічного прогресу на десятки років.

Сьогодні маємо зниження витрат державного бюджету на науку, втрату бази для формування системи використання новітніх технологій, зменшення кількості запропонованих винаходів, скорочення використання ресурсо- й енергозберігаючих технологій. Насамперед необхідно розглянути основні цілі й особливості стратегічного планування, а також визначити, яку роль відіграє інноваційна стратегія в комплексній стратегії розвитку підприємства. Інноваційна стратегія займає особливе місце в системі стратегічного планування, адже вона визначає майбутнє підприємства. У сучасних умовах, що характеризуються зміною кон'юнктури ринку і посиленою конкурентною боротьбою, саме ефективна розробка і впровадження інновацій дозволять підприємству успішно функціонувати в освоєних галузях і освоювати нові напрямки. Незадовільне становище в галузі розробки і впровадження нових технологій пояснюється і недостатнім фінансуванням, тому так важливі ефективна організація інвестування інноваційного процесу і державне регулювання в цій галузі.

Потрібні заходи, що створюють економічні умови для фінансування науково-дослідних робіт і дослідно-конструкторських розробок, для впровадження високих технологій, для просування українських товарів на світовий ринок. До таких заходів можна віднести ведення на державному рівні будь-якої інноваційної діяльності. Насамперед, підприємства, що вийшли на світовий ринок з новими високоякісними товарами, повинні частково або повністю звільнитися від торгових мит, мати знижений податок з прибутку і привілеї при ввезенні валютних коштів у країну. Однією з форм стимулювання, що успішно діють на світових ринках фірм, може стати заміна податкових сплат переведенням відповідних сум у свої фонди розвитку.

Для знаходження напрямків найефективнішого застосування інвестицій доцільно регулярно проводити інноваційні тендери, забезпечуючи при цьому високу ефективність використання інвестиційного капіталу.

Специфіка виникнення і впровадження в реальне виробництво передових прогресивних наукових ідей і технічних новинок характеризується відсутністю стійкого економічного саморегулятора підтримки інноваційної діяльності. Тому управління науковими дослідженнями й інноваційними інвестиціями в багатьох країнах є пріоритетним напрямком державної економічної політики, природною умовою якої є багатий стійкий державний бюджет, що швидко поповнюється. Проте для сучасної економіки України цей шлях активації інноваційних інвестицій не характерний. При цьому важливою обставиною є специфіка соціально-економічних і науково-технічних чинників інноваційних можливостей, які властиві певним регіонам України. Вловити ці особливості і знаходити засоби для промислового й господарсь-

кого використання високих технологій під силу тільки регіональним адміністративним, виробничим і науковим органам управління. Ключовим моментом як державної, так і регіональної інноваційної діяльності є виділення регіональних ринків високих технологій і наукових відкриттів, центром яких повинні стати інноваційні біржі.

Отже, розвиток інноваційного процесу повинен стати одним з головних стратегічних пріоритетів України на сучасному етапі переходу до ринкових відносин, а державна програма інноваційного менеджменту – важливою умовою виходу держави з економічної кризи.

УДК 655.1./3:001.83

ВИКОРИСТАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЛЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО КНИГОВИДАННЯ

О.М. Боженко

Аналізується сучасний стан національного книговидання, обґрунтовується потреба в підготовці державної програми його розвитку, значне місце в якій відведено використанню науково-технічного потенціалу.

The present conditions of the national book publishing are analysed in the article. The necessity of creation of state development program of publishing is also proved here. A considerable attention in that program should be concentrated on scientific and technical potential.

Книговидавничча сфера в Україні за останнє десятиріччя зазнала значних структурних змін. Якщо до 90-х років функціонувало лише три десятки державних книжкових видавництв, то сьогодні маємо більше півтори тисячі видавництв і видавничих організацій різних форм власності, з них 22 державних. Організуються приватні поліграфічні та дистрибуторські фірми. Створюється конкурентне середовище, адекватне новим, ринковим відносинам. Однак стрімке збільшення книговидавничих структур поки що не вплинуло на поліпшення стану справ у національному книговиданні. Навпаки, сукупний річний наклад порівняно з початком 90-х років зменшився більш як у вісім разів. За даними Книжкової палати України, продовжується падіння обсягу книговидання. Так, якщо в 1990 році на 100 чол. населення України видано 334 примірники книг і брошур, у 1996 році 99,6 примірника, то у 2000 році – менше 40 примірників. Причини нинішнього тривожного стану вітчизняного книговидання криються у загальній економічній ситуації в країні. Галузь, як і народне господарство в цілому, зруйнована інфляцією. Виробничо-технічна база її перебуває у скрутному становищі, на поліграфічних підприємствах експлуатується застаріле устаткування. Кризовий стан вітчизняного поліграфічного машинобудування посилює залежність технічної бази поліграфічних підприємств від імпорту. Крім устаткування, майже 80% поліграфічних матеріалів – паперу, фарб, технічних тканин, офсетних пластин тощо – завозиться з-за кордону. Розробленою і затвердженою Указом Президента України в 1995 році „Державною програмою розвитку національного книговидання і преси на період до 2000 року” [1] передбачено цілий комплекс заходів з кардинального поліпшення стану справ у книговиданні. Серед головних цілей програми – удосконалення правових підвалин діяльності книгодрукування; удосконалення податкової політики; створення на базі існуючого наукового і виробничого потенціалу необхідної виробничої інфраструктури з випуску целюлози, паперу, картону, поліграфічних матеріалів, технологічного устаткування, запчастин; модернізація поліграфічної бази; поліпшення наукового, інформаційного, кадрового забезпечення видавничої галузі та інші. Проте через неможливість держави забезпечити фінансування програми переважна більшість її головних цілей і завдань не виконана.

Незважаючи на істотне збільшення кількості видавництв і видавничих організацій та активізацію їх діяльності, продовжується спад обсягів виробництва друкованої продукції, усе більше деформується якісна структура книговидання. Українське книговидання дедалі більше втрачає свої позиції. Особливо погіршилося становище з 1995 року, коли в Росії було прийнято Закон „Про державну підтримку засобів масової інформації і книговидання Російської Федерації” [2] та доповнення до Закону „Про митний тариф” [3], згідно з якими російські книговидан-